

Сумський державний
університет –
провідний заклад
вищої освіти
України

Шановні викладачі, співробітники та студенти!
Прийміть найщиріші вітання з Новим роком та Різдвом Христовим!
2018-й рік для СумДУ був насиченим яскравими подіями, здобутками та ініціативами. Ми вдячні кожному за внесок у розвиток і зміцнення позицій університету в міжнародному та вітчизняному науково-освітньому просторі. Бажаємо, щоб Новий рік увійшов до нашого дружнього колективу тепло та привітно, подарував нашим оселям затишок та мир, збагатив серця вірою й любов'ю.
Зичимо новорічної казки й різдвяного дива, теплих історій і веселих моментів. Нехай здійснюються плани та заповітні мрії, а кожен день буде сповненим добром та щастям.
З повагою та найщирішими побажаннями
ректор СумДУ, проф. А. В. Васильєв
голова профкому працівників СумДУ В. О. Боровик

Грудень 2018 р. * Розповсюджується безкоштовно

№ 9–11 (392–394)

РЕЗОНАНС

ГАЗЕТА СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

2019

З Новим роком та Різдвом Христовим!

СІЧЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ЛЮТИЙ

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

БЕРЕЗЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

КВІТЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

ТРАВЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

ЧЕРВЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

ЛИПЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

СЕРПЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

ВЕРЕСЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

ЖОВТЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ЛИСТОПАД

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

ГРУДЕНЬ

П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

ПЕРЕДНОВОРІЧНІ ПЛОДИ

Пропонуємо згадати основні віхи наукової діяльності в 2018–2019 навчальному році. Із чого починали й чого досягли за півроку наші науковці (дайджест).

Узяли участь у XXVIII економічному форумі

Подія тривала з 4 до 6 вересня в м. Криниця-Здруй (Польща). До заходу долучилися директор ННІ бізнес-технологій «УАБС», професор Ірина Д'яконова, заступник директора ННІ фінансів, економіки та менеджменту ім. О. Балацького Альона Євдокимова й доцент ННІ БТ «УАБС» Римма Міленкова. Візит організували в рамках дії угоди про співробітництво університету з Інститутом східноєвропейських досліджень (м. Варшава).

Відкрили унікальну Лабораторію клітинних культур

Презентували її в Медичному інституті на початку вересня. Вона завершила формування наукового центру, до якого також увійшли лабораторії: бактеріологічна, хіміко-токсикологічна та імуноферментного аналізу. Подія відбулася завдяки участі наукової групи університету в програмі «Горизонт 2020». Науковці планують проводити дослідження в галузі біоматеріалів, зокрема для визначення цитотоксичності нових ортопедичних і дентальних імплантатів, розроблених у рамках європейських та українських наукових програм. А залучення до роботи лабораторії фірм-партнерів дасть можливість упроваджувати масштабні наукові проекти національного й міжнародного рівнів.

Знову стажуватимуться за Програмою ім. Фулбрайта

Цьогоріч до США вирушать троє наших представників:

асистент кафедри електроенергетики факультету електроніки та інформаційних технологій Ілля Дяговченко; доцент кафедри управління ННІ фінансів, економіки й менеджменту ім. О. Балацького Ганна Швіндіна й доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування цього самого інституту Тетяна Пімоненко. Ганна Швіндіна вже займається науковою діяльністю в Університеті Пурдью (Штат Індіана, США). Стажування триватиме майже два повних семестри: із вересня 2018 до червня 2019 року.

Організували Міжнародну конференцію

«Наноматеріали: застосування та властивості – 2018»

Традиційна VIII міжнародна конференція «Наноматеріали: застосування та властивості – 2018» (2018 IEEE 8th International Conference on Nanomaterials: Applications & Properties) відбулася на березі Чорного моря в смт Затока Одеської області. Організував захід факультет ЕлІТ. Упродовж шести днів прозвучали 4 пленарні доповіді, 23 запрошені, тобто виголошені гостями з різних університетів світу, 55 усних і більше за 120 постерних. Загалом у конференції взяли участь понад 250 учасників (більше ніж 100 іноземців) із 27 країн світу. Зокрема з Польщі, Білорусі, США, Німеччини, Японії, Китаю, Литви, Казахстану, Південної Кореї, Канади, Франції, Туреччини та ін. Уперше долучилися до конференції представники Швейцарії, Швеції та Естонії.

Перемогли в номінації «Краща ідея» на «Sikorsky Challenge 2018»

Ініціативу «Nanoink 2D&3D» створили на базі кафедри електроніки та комп'ютерних наук під науковим керівництвом професора, доктора фізико-математичних наук Анатолія Опанасюка. Технічний керівник проекту – аспірант другого курсу Олександр Гузенко, менеджер – начальник Центру комп'ютерних технологій Андрій Півень. «Nanoink 2D & 3D» пропонує замовникам послуги з виготовлення гнучкої нестандартної електроніки. Розроблені наночорнила дають можливість друкувати токопровідні елементи за допомогою звичайної ручки, струменевого або 3D-принтера.

Підписали тристоронній договір про партнерство між розробниками, науковим парком КПП та інвестором – Фондом науково-технічного розвитку України ім. академіка В.С. Михалевича. Досягли домовленості про співпрацю стартап-центру СумДУ з польським фондом AVAN Fund, організаторами MakerFire в Україні у 2019 р.

Одержали вільний доступ до міжнародних наукових баз

У 2018 році МОН України надало доступ до міжнародних наукових баз даних Scopus і Web of Science за кошти держбюджету вдвічі більшої кількості ЗВО й наукових установ, ніж у 2017. Вільно користуватися цими ресурсами зможе й наш університет.

«Таким чином для науковців університету відкривається широкий спектр можливостей. По-перше, із доступом до цих баз можемо шукати наукові журнали для подальших публікацій. По-друге, можна вільно відслідковувати цитування власних статей: хто та як їх цитує. По-третє, бази Scopus і Web of Science допомагають знаходити партнерів у своїй галузі. Я хотів би закликати всіх наших науковців використовувати нові можливості. Тим паче, що нині доступ до них відкритий на кожному комп'ютері в мережі СумДУ», – зазначив начальник Центру науково-технічної та економічної інформації університету Сергій Гудков.

Відбулися перемовини з представниками Китайського інституту ядерної енергії

Тема обговорення – спільне проектування головного насоса для енергетичної установки. Крім науковців СумДУ й китайської сторони, до перемовин долучилися спеціалісти Національного технічного університету України «Київського політехнічного інституту», Інституту електродинаміки Національної академії наук України, Акціонерного товариства «Науково-дослідного та проектно-конструкторського інституту атомного й енергетичного насособудування», державної компанії «Укрспецекспорт» та голова Сумської обласної державної адміністрації Микола Ключко.

Під час обговорення фахівці порушили питання сфери застосування, норм і правил проектування, технічних вимог, умов та правил вироблення насосного агрегату.

«Проект унікальний щодо викликів для наукових і технічних можливостей університету. Передбачена взаємодія з науковими й промисловими підрозділами нашого міста та країни. Нині досягнуті домовленості, підписані відповідні документи – на кінець місяця ми представимо китайському партнерові власне бачення скорегованих технічних вимог проектування. Далі вони повинні їх розглянути, підписати для того, щоб ми змогли продовжувати роботу...», – пояснив значущість проекту для СумДУ й повідомив, чим завершилися перемовини, доктор технічних наук, директор Науково-дослідного інституту енергоефективних технологій СумДУ Микола Сотник.

Презентували винаходи на Міжнародному форумі інновацій

Розробки СумДУ «Nanoink for 2D & 3D», «Пластини для металоостеосинтезу з нанопокриттям» і «Кровоспинні губки» продемонстрували на загальноуніверситетському стенді з рекламною продукцією, а ще три наші проекти держзамовлення – «Енергозберігаючий турбогенератор для утилізації енергії стиснутих газів», «Систему планування артилерійським підрозділом вогневого ураження противника», «Програмні модулі інформаційного забезпечення для управління ракетним підрозділом» – на стенді МОН України. На стартап-алеї презентували стартап-рух СумДУ.

Крім науковців, участь у форумі взяли й студенти. Вони також ознайомилися присутніх із розробками, а ще долучилися до ІР-марафону з перевіряння патентної чистоти винаходів, корисних моделей, промислових зразків, ноу-хау та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності, підготовлення презентаційних матеріалів із пропозиціями комерціалізації цих винаходів.

Ініціювали за підтримки посольства України у ФРН економічний форум у Берліні

Автор ідеї економічного форуму «Україна та ЄС: можливості й виклики» – доцент СумДУ Лариса Сисоєва. Захід підтримали Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина й Німецько-Українське Академічне Товариство (НУАТ). Під час форуму продемонстрували останні дослідження й стратегічні напрями економічного розвитку України з урахуванням європейських норм і стандартів. Промови науковці присвятили теоретико-методологічному обґрунтуванню та практичним крокам продовження реформ в Україні на шляху до інтеграції з ЄС. Науковий діалог, розпочатий у рамках проведення форуму, планують продовжити в наступному році.

Перемогли на Всеармійському конкурсі «Кращий винахід року»

Переможцями стали представники кафедри військової підготовки: професор Анатолій Дерев'янчук і доцент кафедри Андрій Вакал. Науковці здобули диплом Першого ступеня в номінації «Ракети й артилерійські системи».

Усього організатори отримали 181 заявку. На церемонію нагородження прибули понад 50 переможців із 17 військових частин та установ Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України й 7 підприємств оборонно-промислового комплексу України та наукових установ, що виробляють продукцію військового призначення.

Каріна ХАЧАТАР'ЯН, ЖТ-61

■ ОСВІТА БЕЗ КОРДОНІВ

РЕЙТИНГОВІ СИСТЕМИ
ЯК «ФЛЮОРОГРАФІЯ»

Після появи в 2003 році Академічний рейтинг світових університетів (ARWU) або Шанхайський як інструмент вимірювання ефективності та якості університетської діяльності широко цікавить усіх, чия життя пов'язане із СумДУ. Емоційний реєстр такого сприйняття коливається від захоплення до відвертої зневаги, але не залишає байдужим майже нікого. І не дивно, тому що подібні рейтинги переконливо й аргументовано пояснюють, чому одні університети є лідерами вищої освіти, а інші, не дивлячись на респектабельний статус у минулому, пасуть задніх. Як афористично зазначив один із провідних сучасних експертів у галузі вищої освіти Саймон Марґінсон, рейтинги роблять складний і дещо містифікований світ вищої освіти «простим, прозорим та зрозумілим».

Популярність університетських рейтингів можна пояснити двома основними причинами. По-перше, вони яскраво втілюють властиву сучасній цивілізації тенденцію до вимірювання ефективності будь-якої діяльності й відповідно доречності її фінансового підтримання. Академічна сфера довго уникала подібних не зовсім шляхетних процедур, позиціонуючи себе своєрідною вежею зі слонові кістки, храмом науки епохи модерну. Але вражаючий розвиток техніки й технологій у другій половині ХХ сторіччя позбавив університети монополії на знання та їх легітимне передавання й примусив можновладців уважно рахувати, на що варто, а на що ні витрачати кошти платників податків. Не говорю вже про бізнес, що визначально прагматичний щодо власних інвестицій.

По-друге, рейтинги відповідають тенденції до переходу контролю над освітньою сферою до громадянського суспі-

льства та його інституцій. Невипадково перший відомий національний рейтинг університетів розроблений у США в 1983 році співробітниками одного з провідних засобів масової інформації глобального світу – журналом «U.S. News & World Report».

Проте не потрібно абсолютизувати результати сучасних рейтингів, тому що вони оцінюють лише вимірювані параметри університетської діяльності переважно в науково-дослідницькій і міжнародній сферах. А ось оцінити в цифровому еквіваленті фундаментальний для університетської діяльності процес навчання неймовірно важко. Говорячи метафорично, кожна рейтингова система – флюорографія однієї або кількох основних систем університетської діяльності, а інші важливі системи часто лишаються «за кадром».

Спробуємо відповісти на кілька запитань. Які системи університетської діяльності оцінюють найбільш авторитетні міжнародні університетські рейтинги? Які університети й із яких країн у 2018 році в десятці найкращих у світі щодо

зазначених систем? Яке місце у відповідних рейтингах займають українські університети в цілому та СумДУ зокрема?

Почнемо з «патріарха» рейтингів – Шанхайського (ARWU), якому цього року виповнилося лише 15 років. Застосовує він лише об'єктивні індикатори, що оцінюють переважно науково-дослідницьку діяльність університету. Його часто називають рейтингом лауреатів Нобелівської премії: саме ця категорія науковців серед випускників і співробітників разом із лауреатами медалі Філдса (найвищої нагороди математиків) становить 30 % «ваги» рейтингу. На жаль, українських університетів у ньому немає. Проте в базі даних укладачів цього року зазначені 4 українські ЗВО: КНУ ім. Тараса Шевченка, Харківський НУ ім. Василя Каразіна, Львівський НУ ім. Івана Франка й Сумський державний університет. А в десятці лідерів Шанхайського рейтингу за 2018 рік 8 університетів США на чолі з Harvard University та 2 з Великої Британії: University of Cambridge (четвертий) і University of Oxford (сьомий).

Другий за віком авторитетний міжнародний університетський рейтинг світових університетів – QS – започаткований у 2004 році. На відміну від Шанхайського 50 % його «ваги» становлять індикатори, що оцінюють суб'єктивні показники: репутацію університету серед колег (40 %) і роботодавців (10 %). Також рейтинг ураховує рівень інтернаціоналізації університету через відсоток іноземних викладачів (5 %) та іноземних студентів (5 %). Рейтинг QS найбільш «прихильний» до українських університетів, тому що шість із них увійшли до тисячі кращих світових університетів. ХНУ ім. Василя Каразіна займає 481 місце, КНУ ім. Тараса Шев-

ченка перебуває в категорії 531–540, а СумДУ – 751–800. Очолює рейтинг кращих світових університетів QS Massachusetts Institute of Technology, у десятці ще 4 університети із США, 4 з Великої Британії й один (Swiss Federal Institute of Technology Zurich) зі Швейцарії.

Найбільш «молодий» із трійки авторитетних рейтингів світових університетів THE або рейтинг Таймс, започаткований у 2010 р. Він ураховує п'ять вирішальних критеріїв:

- навчальне середовище (30 %);
- науково-дослідницьку діяльність (30 %);
- рівень цитування співробітників (30 %);
- рівень інтернаціоналізації (7,5 %);
- дохід від співпраці з промисловістю (2,5 %).

Критерії здебільшого поділені на відповідні індикатори, що розраховують на основі як об'єктивних, так і суб'єктивних даних. «Флюорографія Таймс», як на мене, найповніше відображає сучасну університетську реальність порівняно з двома попередніми рейтингами. На жаль, лише 4 українські університети зазначені тут у категорії 1 000+: КНУ ім. Тараса Шевченка, ХНУ ім. Василя Каразіна, Львівський НУ ім. Івана Франка й Національний університет «Львівська політехніка». А в десятці кращих знову лише університети із США та Великої Британії. Правда, на відміну від попередніх, у яких лідирували британські університети, десятку кращих THE очолює британський University of Oxford.

Узагальнюючи, робимо висновок: у провідних міжнародних університетських рейтингах на сьогодні найкращі позиції займають американські й британські університети, а українські входять до тисячі кращих лише за версією рейтингу QS. Тому інституційним лідерам вітчизняного університетського середовища, таким як СумДУ, є над чим працювати!

Сергій КУРБАТОВ,
доктор філософських наук,
головний науковий співробітник
Інституту вищої освіти
НАПН України

■ МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

ЗНАКОВІ ПЕРЕМОГИ

Європейська Комісія оголосила цьогорічні результати конкурсу за напрямом «Розвиток потен-

транспортних послуг, магістерських програм для майбутніх судей, прокурорів, слідчих, з інно-

– «Journalism Education for Democracy in Ukraine: Developing Standards, Integrity and Professionalism» («Журналістська освіта для розвитку демократії в Україні: вдосконалення стандартів, чесності та професіоналізму»), координатор якого – Університет Бат Спа (Великобританія). Його реалізація дасть можливість модернізувати сучасні й створити нові освітні програми з напрямом «Журналістика»;

– «Innovative Rehabilitation Education – Introduction of new master degree programs in Ukraine» («Інноваційна реабілітаційна освіта – запровадження магістерських програм в Україні»). У його рамках заплановане розроблення нових магістерських освітніх програм із напрямом «Фізична реабілітація та фізіотерапія» на основі досвіду європейських ЗВО. Координатор проекту – Латвійська академія спортивної педагогіки.

За ключовим напрямом КА1 у 2018 році підтримку одержали 18 проектів за участі СумДУ, зокрема з економіки, менеджменту, фінансів, правознавства, медицини, філології, ІТ, екології, інженерії, фізики, а також підвищення кваліфікації для адміністративних співробітників.

Європейська Комісія оголосила також цьогорічні результати «Конкурсу проектів Жана Моне» Програми ЄС Еразмус+: серед 14, рекомендованих до фінансування в Україні, є два від СумДУ. Перший – «Упровадження в Україні цінностей Євро-

пейського Союзу» – створила проектна команда ННІ права. Другий – «Медична освіта в Європейському Союзі: виклики для України» – реалізовуватиме проектна команда Медичного інституту. Напрямок Жана Моне – окремий компонент міжнародного виміру програми Еразмус+, мета якої – популяризування викладання, проведення досліджень і співпраця з європейськими студіями в усьому світі.

Варто зазначити, що в 2018 році за сприяння програми ЄС Еразмус + СумДУ отримав близько 4,5 млн грн фінансової підтримки.

Костянтин КИРИЧЕНКО,
начальник
відділу
міжнародних зв'язків.

Презентація міжнародного досвіду СумДУ на інформаційному тижні програми ЄС Еразмус+ (Костянтин Кириченко в президії)

ціалу вищої освіти» Програми Європейського Союзу Еразмус+. Загалом відібрали 6 проектів із представниками України, серед яких 2 за участі СумДУ, спрямовані на модернізування освітніх програм у сферах інженерії для

важкої реабілітаційної освіти, журналістики, медіації й розвитку компетентностей із цифрових технологій.

За участі СумДУ підтримали такі проекти:

Відзнака, видана Європейською Комісією СумДУ як надійному партнеру

ТРЕНІНГ ДЛЯ ТРЕНЕРІВ

У попередньому номері «Резонанс» у матеріалі «І влітку навчання, і восени» інформував, що під егідою ГО «Interlink Academy» (м.Гамбург, Німеччина) викладачі й журналісти з різних українських університетів та міст узяти участь у проекті «Потренуй тренера», що проходив у нашому університеті на кафедрі журналістики та філології. У грудні відбувся фінальний етап. Говоримо з тренером Еріком Альбрехтом, який проводив цей масштабний захід. Він, якщо лаконічно, дослідник і редактор в Академії Deutsche Welle, спеціалізується на нових формах журналістики. Як тренер тренерів розробляє програми із журналістики й менеджменту засобів масової інформації в Україні та Білорусі. Раніше працював іноземним кореспондентом для німецьких ЗМІ в Москві. Разом із дослідником Клаусом Гурелманом опублікував книгу «Секретні революціонери: як покоління Y змінило наш світ».

– Еріку, чим особливий проведений захід?

– Проект, реалізований спільно з Сумською ГО «Медіа-Компас», фінансує Міністерство закордонних справ Німеччини. Це об'ємний тренінг, по-

– Останнім часом тренінги – і не лише в медіасфері – неймовірно популярні, стають окремим видом навчання, провідним способом подання інформації. У чому їх перевага?

ділений на два очні (у вересні й листопаді) та додатковий дистанційний модулі. На майстер-класах зазвичай розказують, пояснюють щось нове, на семінарах покращають знання зі складних важливих тем, а ось на тренінгу – і в цьому його особливість – усі сили спрямовані на одержання практичних навичок, що є вирішальним показником компетентності фахівця. На нашому тренінгу ми допомагаємо стати тренерами-практиками доцентам, викладачам і журналістам.

– Тренінги популярні, тому що прикладні. Під час них розвивають навички, дізнаються практичні тонкощі. Це основний плюс. Наприклад, хтось може похизуватися теоретичними знаннями, а хтось – проаналізувати текст, написати наукову статтю тощо. Очевидно, що цінніше. Тренінги – найзручніший і найпродуктивніший варіант для тих, хто не має ґрунтовних журналістських чи інших фахових знань, але хоче здобути їх на практиці.

– У рамках проекту учасники розробляли й

проводили власний тренінг. Чи справились із завданням?

– Так, справилися й дуже добре. Найбільшим викликом для учасників стала відмова від звичної схеми подання інформації та передавання своїх знань. Мене дивує, що в Україні, як і в Німеччині, у навчальному процесі багато лекційних занять, теорії, заходів, під час яких просто говорять, виступають перед аудиторією. Буває так, що тренер із досвідом готує на три дні 160 слайдів у PowerPoint і називає це тренінгом. Але ні, то просто довгий виступ! Дати своїм учасникам, слухачам більше свободи, можливість самостійно працювати й залишатися впевненими в тому, що в них усе вийде, – ось найістотніша складова ефективного запланування матеріалу.

– Такий тренінг для тренерів проводите лише в Сумах?

– Багато працюю ще й у Києві, зокрема в різних школах журналістики. Загалом викладаю методологію навчання, ділюся досвідом про те, як проводити й структурувати тренінги. В Україні, до речі, великий попит на заходи такого напрямку. Проте столичні проекти не такі, як сумський. Цей тренінг спеціально розроблений для «Interlink Academy», тому більш

поглиблений та інноваційний. Він передбачає додатковий етап – дистанційне навчання, що допоможе вдосконалити відповідні практично орієнтовані навички.

– Більшість учасників тренінгу – викладачі журналістики, філологи, журналісти-практики. Що думаєте про журналістику в Україні?

– Складно відповісти. На тренінгу ми аналізували не журналістику, а насамперед методологію її викладання. Мое завдання – навчити викладачів і взагалі учасників розробляти нові методи, підходи до роботи, показати, як ефективніше передавати свої знання іншим. Упевнений: компетентне професійне викладання – основа вдосконалення вмінь будь-яких фахівців, зокрема українських журналістів.

– Яке враження загалом від тренінгу в СумДУ?

– Група хороша, дружна. Імпонувало те, що всі між собою добре контактували, співпрацювали, тому й конфліктів не виникало. Усі виклалися на повну й під час дистанційного завдання, і впродовж другого підсумкового модуля. Робота була інтенсивною, тому одержали чудові результати.

Переглянути відео про цей проект можна за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=ANNY9MW0s1U&feature=share>

Богдана ШЕВЧЕНКО,
ЖТ-51

РОЗШИРЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

Центр досліджень регіональної безпеки працює на базі СумДУ вже більше ніж два роки. За цей час удалося досягти значних результатів на міжнародному рівні. Так, у листопаді керівник Центру, кандидат політичних наук **Микола Назаров** узяв участь у трьох міжнародних заходах, під час яких презентував роботу Центру й провідні напрямки діяльності СумДУ. Щоб дізнатися більш детально про міжнародний напрям роботи Центру, ми особисто поспілкувалися з Миколою Сергійовичем.

– Яких успіхів удалося досягти цього року?

– 2018-й можна без перебільшення вважати проривним з огляду на налагодження міжнародних контактів. Розпочну з мого візиту до штаб-квартири НАТО в Брюсселі, який відбувся в листопаді. Брав участь у зустрічі з керівни-

ками науково-дослідних центрів і відомими українськими науковцями у сфері безпеки. Нашу делегацію приймали на рівні керівників підрозділів НАТО: військові, відповідальні за відносини України й НАТО, а також фахівці відділів кібер- та енергетичної безпеки Альянсу. Я мав можливість лаконічно розповісти про наш університет, діяльність Центру, а також презентувати вже реалізовані в рамках грантової співпраці з НАТО проекти.

У 2019 році Альянс відзначатиме 60-річчя з моменту створення, тому я запропонував нові формати співпраці й переконався в подальшій підтримці діяльності Центру зі сторони НАТО.

Також за рік удалося налагодити контакти з Австрійським дослідним інститутом Дунайського регіону й Південно-Східної Європи (IDM). Організація спеціалізується на дослідженнях і практично орієнтованих проектах у Дунайському регіоні, до якого належить і

Україна. Наприкінці листопада за їхнім запрошенням я відвідав центральний офіс у Відні, ознайомився зі структурою Інституту, пріоритетними дослідженнями, а також узяв участь у «Форумі молодих дослідників із питань безпеки Дунайського регіону». Доповідав про останні військово-політичні події в Україні, укріплення національної стійкості нашої держави. Після виступу одержав десятки запитань стосовно ситуації в Україні, а також конструктивну критику щодо подальших досліджень нашого Центру.

Як результат візиту мені запропонували співпрацю: спільні публікації в європейських наукових виданнях, організування наукових і просвітницьких заходів в Україні й Австрії, долучення до спільної проектною діяльності з європейськими партнерами.

– Розкажіть, будь ласка, про плани Центру. Що в пріоритеті?

– Наступного року плануємо масштабне наукове дослідження стійкості Сумської області й формування паспорту безпеки нашого регіону. Плануємо реалізувати проекти спільно з іншими

науковими центрами, громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування. Обов'язково продовжуватимемо інформувати сумчан щодо європейської та євроатлантичної інтеграції України. Також плануємо розробити додаткові навчальні курси з питань

На безпековому форумі у Відні

М. Назаров (другий справа) під час доповіді в Штаб-квартирі НАТО

регіональної безпеки, контрпропаганди, когнітивної безпеки тощо.

До слова: Центр досліджень регіональної безпеки СумДУ створений у 2016 році з метою консолідації зусиль науковців, суспільства, волонтерських і громадських організацій та формування на Сумщині експертного середовища для аналізування проблем безпеки.

Каріна ХАЧАТАР'ЯН,
ЖТ-61

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Таких на сьогодні чимало, серед основних – екологія й освіта, що, безумовно, пов'язані та впливають одна на одну. Саме вони й стали центром уваги Регіонального форуму «Дні сталого розвитку в Сумській області», присвяченого Цілям сталого розвитку й процесу їх імплементації на міжнародному та національному рівнях. Організатори – СумДУ й СНАУ спільно з Програмою розвитку ООН в Україні (ПРООН). Із вітальним словом до учасників загального засідання звернувся ректор СНАУ Володимир Ладика та проректор СумДУ з науково-педагогічної роботи, міжнародної діяльності й технічного забезпечення Володимир Любчак.

Після пленарного засідання учасники форуму продовжили роботу в трьох секціях, студенти та викладачі-учасники від СумДУ долучилися до їх роботи. А взагалі наш університет презентував Ціль сталого розвитку №4 й відповідав за проведення секції «Освіта для сталого розвитку». Модераторами секції стали Денис Смоленников, заступник директора ННІ ФЕМ імені Олега Балацького та автор цього матеріалу. Вважаємо, що одна з найважливіших цілей досягнення сталого розвитку пов'язана з вихованням сучасної й майбутньої молоді та набуттям нею екологічних компетентностей. Якісна освіта, з нашої точки зору, є фундаментом досягнення всіх інших Цілей сталого розвитку.

Тематика нашої секції присвячувалася питанням модернізації вищої освіти, застосуванню акти-

вних методів навчання, поєднанню формальної та неформальної освіти в навчальному процесі. Учасники долучилися до симуляційної гри, під час якої визначили основні потреби людства в довгостроковій перспективі, усвідомлюючи необхідність «reduce, recycling, reuse» (зменшення попиту на невідновлювані ресурси, їх перероблення й повторне використання). Учасники працювали в командах і приймали спільні рішення щодо основних принципів формування моделі якісної освіти майбутнього з урахуванням Цілей сталого розвитку. Серед останніх, зокрема, визначили: критичне мислення, колаборацію, новітні методики навчання, студенто-центрований підхід.

Усе це повинне допомогти студентам набути однієї з найважливіших компетентностей, передбачених новими стандартами вищої освіти: «здатності реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини й громадянина в Україні».

Друга секція «Кожний із нас – «ЗА» відповідальне споживання» була присвячена одній із Цілей сталого розвитку – відповідальному споживанню. Модератор секції, випускниця СумДУ, менеджерка міжнародних проектів із відповідального споживання в «AIESEC & Electrolux partnership» Анна Кайнова переконана, що саме з повсякденних звичок кожного з нас і починається відповідальне споживання. Були презентовані світові приклади реалі-

зації стратегій відповідального споживання на державному, корпоративному, громадському й особистісному рівнях. Учасники дізналися про найбільш прогресивні українські бренди та компанії соціального бізнесу, що вже зараз вирішують найбільш нагальні, найзлободенніші проблеми. Присутні ознайомилися з 15 простими звичками відповідального споживача, що дають можливість більш свідомо ставитися до споживання різних ресурсів у закладах харчування, під час свят та у своїх громадах, удома.

Обговорювали також те, що супермаркети викидають сотні тонн їжі, у той час як у певних місцевостях люди мруть із голоду; нестачу питної води в країнах третього світу та її надмірне витрачання в багатих регіонах, а також інші актуальні проблеми сучасності. Із поширенням культури консюмеризму й максимально зручного споживання товарів такі проблеми з кожним роком набувають небаченого розмаху. І Україна не є винятком. Так, наприклад, порівняно з усією територією країни, сміття займає 7% її площі й важить 16 млн тонн. За офіційними даними, в Україні 6 тисяч сміттєзвалищ, а за неофіційними – у п'ять разів більше. 96% сміття в країні не переробляється, 80% сміттєзвалищ уже не здатні вміщати нове сміття. І все це в епоху засилля одноразового посуду, поліетиленових мішечків, трубочок і всього пластикового.

У практичній частині секції студенти долучилися до гри: обирали проблему, що хочуть вирішити, завдання, цілі, продумували бажаний результат і показники успіху виконання проекту. У результаті створили чотири ідеї проектів, мета яких – допомогти екологічно прийнятному використанню хімічних речовин, зменшити обсяги харчових відходів і сприяти поширенню сортування й перероблення пластику. Звичайно, ідеї не нові, але жодна з них ще не запроваджена в Сумах. Хочеться вірити, що наше місто побачить багато реалізованих екологічних ініціатив.

Одна з учасниць Регіонального Форуму – Анна Діана Слюсаренко, наша студентка спеціальності «Міжнародні економічні відносини» (група МЕ-82а) – поділилася враженнями про роботу секції «Захист навколишнього середовища – основа здорового майбутнього». За її словами, там продемонстрували нову екологічну розробку дослідників СНАУ – їстівні еко-пакети, що є альтернативою звичайним пластиковим. Подібні винаходи вже є в декількох країнах світу, наприклад в Індонезії та Канаді. Також у ході роботи секції розглядали питання «сміттєвих полігонів» поблизу м. Суми та причини відсутності сміттєпереробного заводу. Непоміченим не лишився й той факт, що загальна територія сміттєзвалищ в Україні дорівнює площі Данії чи Швейцарії. Дійсно, жакливий факт, як і той, що у водах Світового океану перебувають уже мільярди часточок мікропластику, що потрапляють у тіло риб, тварин, а потім і людей. Важко навіть уявити весь масштаб катастрофи, адже мікропластик не перетравлюється живим організмом.

Необхідно зазначити, що Цілі сталого розвитку передбачають до 2030 року здійснити світовий перехід до раціональних моделей використання й виробництва, удвічі зменшити обсяги харчових відходів, сприяти скороченню, переробленню та повторному використанню відходів, поширювати інформацію про сталий розвиток і стійке виробництво.

Варто зазначити, що на Форумі акцентували увагу на багаторічній плідній співпраці Програми розвитку ООН в Україні та СумДУ, також вручили подяку ректорові Анатолію Васильєву.

Надія КОСТЮЧЕНКО,
начальник відділу інтернаціоналізації
освітньої діяльності, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин СумДУ

ТВОРИМО ІСТОРІЮ РАЗОМ!

Знаковою подією в Політехнічному технікумі КІ СумДУ стала презентація науково-популярного видання «Це нашої історії рядки. Книга нарисів з історії Політехнічного технікуму КІ СумДУ у фактах, подіях, іменах». Заклад, що 128 років розвивався, був реформованим у нелегкі для країни часи, заслуговує увічнення на скрижальх історії освіти. Тому вихід нарисів – абсолютно закономірна довгоочікувана подія. Ще далекого 1968 року викладачі К.В. Бойко, М.П. Срочко й Ф.Д. Тоценка створили рукопис, у якому зібрано чимало історичних фактів, фотодокументів, архівних матеріалів. Саме він і став основою для сучасного видання, доповненого новими даними, історичними матеріалами, архівними знахідками, літописом сучасних віх діяльності закладу. У

такому форматі й обсязі історію технікуму видали вперше. Наклад – 1 000 екземплярів.

На презентацію видання прийшли більше ніж 100 осіб: представники закладів освіти й культури міста та району, влади, депутатського корпусу, громадських організацій, місцевих медіа, краєзнавці, випускники, викладачі, а також надійні партнери технікуму й усі причетні до народження знакового краєзнавчого літопису.

Зі словами привітання до присутніх звернувся директор КІ СумДУ В.В. Бібик і директор ПТ КІ СумДУ Т. В. Гребеник. Вони подякували тим, хто доклав зусиль до створення книги, і зазначили, що презентоване видання – данина пам'яті всім, хто забезпечував перші кроки становлення, ініціював відкриття нових спеціальностей та напрямів діяльності, а також своєю працею будовав і розвивав технікум, який за 128 років пройшов складний шлях перетворень. Директори наголосили, що видання стоїть в одному ряді з іншими хроніками Сумщини, і висловили сподівання, що інші заклади освіти підтримають ініціативу: «Творимо історію разом!».

До слова запросили й голову редакційної колегії видання Т. М. Радько, яка активно сприяла реалізуванню проекту. Викладач, керівник музею історії, вона розповіла про структуру книги, її створення, джерельну базу тощо. На завершення запросила всіх до співпраці: «Видання подарункове. Прикінцеві сторінки вільні для ваших спогадів, зауважень, пропозицій. Історія продовжується, тому що живі її свідки, їх спогади...».

До присутніх також звернулися член НСЖ України, лауреат літературно-мистецької премії ім. Григорія Сковороди, історик, краєзнавець В. О. Борошнев (рецензент видання), керівник літературної студії «Джерела» І. М. Козлова (літературний редактор), керівник поліграфічного центру «Олімп» (у якому виготовили макет, зверстали й підготували видання до друку) О. Янчук. До привітань долучилися секретар Конотопської міської ради Т. А. Сизон і перший заступник голови Конотопської РДА А. І. Сахно, начальник відділу освіти Конотопської міської ради О. В. Беспала, а також голова профспілки освітян міста О. Д. Бугара, багато інших поважних осіб. Основна думка їх виступів: створення цього видання – важлива подія не лише для Політехнічного технікуму КІ СумДУ, а й для Конотопа в цілому.

Зворушливий момент заходу – зустріч із дочкою Ф.Д. Тоценка Людмилою Федорівною, яка допомагала батькові збирати й упорядковувати таку важливу й необхідну інформацію про історію закладу.

Після завершення презентації кожен мав можливість придбати книгу з автографами авторів, сфотографуватися, ознайомитися з експозицією музею історії й виставкою «На перехресті війни та миру».

ОСОБИСТОСТІ

Мабуть, не існує сьогодні такої галузі, у якій не використовують різноманітних плівок. Достатньо сказати, що без них просто не існувало б сучасних гаджетів, телевізорів, безлічі інших приладів найрізноманітніших призначень: наукового, виробничого, побутового. Плівка взагалі є не зовсім і не всім помітним атрибутом найсучасніших технологій і теперішнього побуту, проте надзвичайно важливим. Тому дослідження її властивостей актуальне нині й залишиться таким у майбутньому. Отже, закономірно, що про наукову школу з плівкового матеріалознавства, що функціонує на кафедрі електроніки, загальної та прикладної фізики СумДУ, знають не лише в Україні, а й далеко за її межами. Під керівництвом професора **Івана Юхимовича ПРОЦЕНКА** там проводять дослідження за науковим напрямом «Електрофізичні, магніторезистивні й магнітооптичні властивості нанорозмірних плівкових систем на основі металів».

Школа повноправно носить назву наукової, тому що має на сьогодні вже 5 поколінь учених: 5 докторів і 27 кандидатів фізико-математичних наук. Нині її ядром, за визначенням Івана Юхимовича, є професори А. М. Черноус, С. І. Проценко, Л. В. Однорець, В. Б. Лобода та доценти В. В. Бібик, І. В. Чешко, І.М. Пазуха. Водночас, безсумнівно, інтелектуальний стрижень школи — її засновник, неординарна особистість і як учений, і як людина.

Аксіоматично, що коріння земної долі кожного заглиблене в дитинство. Проте більшість про це забувають із плином часу через повсякденні турботи, значні й не дуже справи тощо. Звісно, іноді згадують, ностальгують або відмахуються від таких згадок і споминів: ніколи за вирішенням поточних проблем. Іван Юхимович про заглиблене в дитинство коріння не лише постійно пам'ятає, а й відчуває живий зв'язок із тими, хто був поряд, скажімо під час його навчання в середній школі села Святилівка, що на Полтавщині. Свідченням цього, крім усього іншого, є видана його стараннями брошура (2014 р.) про його вчителів та однокласників зі світлинами різних часів. Тоді побачив світ і збірник «Наукова школа професора І. Ю. Проценка», у якому висвітлені етапи наукової, організаційної й педагогічної діяльності вченого та його наукової школи.

Після навчання в Харківському державному

університеті й закінчення аспірантури цього самого ЗВО в 1970 році пройшло не так уже й багато часу в масштабах історії, а зробив Іван Юхимович стільки, що не вистачило б і кількох газетних шпальт, щоб перерахувати. Тому максимально лаконічно. Після переходу з Сумського педагогічного в СумДУ (1993 р.), де у званні професора очолював кафедру фізики, він став завідувачем створеної ним кафедри прикладної фізики (зараз кафедра електроніки, загальної та прикладної фізики), що очолює до сьогодні, заснував наукову школу, відому й визнану тепер у Європі. Також є головним редактором журналу «Journal of Nano- and Electronic Physics», із 2009 року індексованого міжнародною наукометричною базою Scopus.

А ще, починаючи з 1997 року, керував і продовжує керувати численними науковими проектами, зокрема науково-дослідними роботами держбюджетної тематики, а також міжнародними грантами, реалізованими спільно із закордонними партнерами: Університетом Барода (м. Вадодара, Індія), Інститутом фізики Університету ім. Й. Гутенберга, (м. Майнц, Німеччина), Інститутом фізики САН (м. Братислава, Словаччина), Інститутом ядерної фізики ПАН (м. Краків, Польща) та іншими.

Крім того, не забуваймо, Іван Юхимович — чудовий лектор, якого незмінно поважають студенти й аспіранти. Розробив і викладав різні курси лекцій: «Електродинаміку», «Теорію відносності», «Статистичну фізику й тер-

модинаміку», «Технологію тонких плівок», «Фізичні властивості тонких плівок», «Прилади та методи дослідження плівкових матеріалів», можна продовжувати й продовжувати. Його колишні студенти, аспіранти, а теперішні кандидати й доктори фіз.-мат. наук відзначають його вміння ненав'язливо підтримувати в скрутну хвилину, відповідальність, принципове додержання свого слова: якщо пообіцяв у чомусь допомогти або щось зробити, стовідсотково допоможе, виконає обіцяне.

«Ще студентом познайомився з Іваном Юхимовичем, — згадує доцент **Віталій Володимирович БІБІК**. — Після першої лекції з теоретичної фізики ми зрозуміли, що він непересічна особистість. Йому стало зацісно в аудиторіях фізмату Сумського педагогічного інституту, тому спілкування з допитливими студентами продовжилось на заняттях наукового гуртка «Тахіон», що наш улюблений викладач вів із власної ініціативи. Доля звела нас через 15 років у стінах СумДУ. На важке запитання, хто допоможе зі становленням науки в Конотопському інституті, Іван Юхимович, просто сказав: «Я». І поїхало до Коното-

ТРИ СВЯТИЛІВКИ

па необхідне обладнання, прилади. І повів він знайомитися нас із науковою спільнотою, і виглядав як рівний серед метрів, і виростив Іван Юхимович в аспірантурі з колишніх своїх випускників та працівників Конотопського інституту СумДУ багатьох директорів, завідувачів кафедр і науковців. Уже більше ніж тисяча випускників — кваліфікованих електроніків — завдячують своєю професією й успіхам школі Івана Юхимовича Проценка.

До речі, науковим керівником кандидатської роботи нинішнього директора КІ СумДУ В. В. Бібіка був — нескладно здогадатися — саме І. Ю. Проценко.

Є певний зв'язок між характером ученого та його успіхами у творчих пошуках, їх результатами. Уміння поєднувати, здавалось би, полярні риси характеру, породжує енергію, необхідну для досліджень і відкриттів у сфері науки. Підтверджує наявність такої «полярності» в характері професора І. Ю. Проценка й заступник завідувача кафедрою електроніки, загальної та прикладної фізики доктор фіз.-мат. наук, професор **Лариса Валентинівна ОДНОРЕЦЬ**: «Іван Юхимович принциповий і вимогливий та водночас доброзичливий і товариський. Завжди був наставником молоді, з якою працював, ніколи не мав для відпочинку вільної хвилини, але завжди міг відкласти свої справи, якщо хтось звертався до нього за допомогою чи порадою. Ми всі — його колишні й теперішні аспіранти та докторанти — щиро вдячні Іванові Юхимовичу за те, що надав нам безцінні

знання, виростив справжніх науковців, а головне — виховував такі людські якості як доброта, турбота, піклування про людей, наполегливість у досягненні цілей. Життєве кредо Івана Юхимовича, що перейняли ми, його учні: «Самоосвіта — шлях до успіху», а у творчих пошуках допомагає його улюблений вислів «Істина завжди конкретна».

Подібну думку про характер ученого висловлює й **Анатолій Миколайович ЧОРНОУС**, проректор СумДУ з науки, доктор фіз.-мат. наук, професор: «Під керівництвом Івана Юхимовича я виконав і захистив дипломну роботу та кандидатську й докторську дисертації. Безмежно вдячний йому за те, що запропонував мені вступити до аспірантури, а після захисту кандидатської — перейти на його кафедру в СумДУ. Дякую долі, що звела мене з такою непересічною людиною, яка вплинула на моє становлення не лише як ученого, а і як особистості. Багато чого в нього вчуся. Ніколи не відмовляє в порадах щодо керівництва аспірантами, консультування докторантів, викладання дисциплін, діяльності спецради, особистих питань.

Ставленню Івана Юхимовича до людей узагалі й до молодих учених, аспірантів і студентів потрібно вчитися, брати приклад щодо його рівня відповідальності за справу, кафедру, своїх учнів, студентів, сім'ю тощо.

Крім спільних наукових інтересів, мене з Іваном Юхимовичем об'єднує ще й те, що цікавимося історією України. Його рівень знання з цієї сфери вражає. На початку 90-х років йому навіть пропонували читати курс з історії України на історичному факультеті».

Раніше, ще за радянських часів, з особливою пошаною ставилися до робочих династій. Тепер є такі й серед учених. І син Сергій, який захистив докторську в 2012 році, професор і декан факультету електроніки та інформаційних технологій упродовж уже 10 років, і донька Наталія, й онучка Марина — активні члени як наукової школи, так і кафедри. «Батько в нашій великій родині безумовний лідер, — розповідає Сергій Іванович, — надзвичайно добрий та цілеспрямований, працює і вдома, і в стінах університету кожного дня й не має часу для нудьгування. Надзвичайно ерудований, енергійний та обізнаний в усіх сучасних тенденціях фізики твердого тіла й мікро- та наноелектроніки, активно працює зі студентами й аспірантами, є стрижнем кафедри, об'єднує навколо себе нові ідеї, наукові дослідження та підготовку кадрів. Одне з його захоплень — історія, великий багаж прочитаних книжок, ґрунтовні знання, часто жартує, що може викладати історію України не гірше за фахівців. Батько дуже прив'язаний до маленького села Проценка на Полтавщині, звідки він родом. Це мальовничий куточок свободи й широкого степу з ароматом польових трав і дику природою. Ми й зараз намагаємося кожного року відвідувати батьківську хату, традиційну для Полтавщини (з очеретяним дахом), поспілкуватися з ріднею, його однокласниками та друзями. Для батька й для мене ті місця багато значать, у дитинстві я проводив там кожне літо, пізнавав українські традиції, зустрічав перших друзів і полюбив степ. Батькове дитинство не можна назвати простим: кожного дня ходив до школи 7 кілометрів до сусідньої Святилівки. Ніколи не пропускаяв уроків, не дивлячись ні на люті морози, ні на вовків, які нерідко зустрічалися дорогою. У школі був лідером, писав статті в газети, займався легкою атлетикою та мріяв своє життя поєднати з фізикою, історією й журналістикою. Якщо наполегливо працювати кожного дня, завжди можна досягти успіху — з таким переконанням батько жив під час навчання в школі, університеті, аспірантурі й 33 років на посадах завідувача різних кафедр. У його характері поєднані надзвичайна цілеспрямованість, ерудиція, доброта та справедливість. Я завжди хотів бути схожим на батька, хоча відверто вважаю, що потрібно ще багато зробити, щоб досягти хоча б частини його успіху».

Закономірно, що така продуктивна діяльність і громадська позиція, як у професора Проценка, не могли залишитися непоміченими. Іван Юхимович — відмінник освіти України, має звання «Заслужений діяч науки й техніки України» (2004 р.), нагороджений знаком Міністерства освіти та науки України «За наукові досягнення» (2009 р.), а цьогогоріч — Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України й відзнакою Прем'єр-міністра України. До вагомих відзнак належить і публікація матеріалу про І. Ю. Проценка в престижному виданні «Науковці України. Еліта держави» (<http://www.logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued2&id=748>).

Якщо в пошукових системах Інтернету набрати слово «Святилівка», виявиться, що таких дві: перша позначена географічно на Полтавщині, а друга — на космічній мапі. У ніч із 18 на 19 вересня 2003 року в Андрушівській обсерваторії Олег Герасенко, на той час аспірант Головної астрономічної обсерваторії НАН України, виявив у глибинах зоряного неба невідомі доти астероїди (малі планети). Згодом, у 2005 році, одній із них, зареєстрованій у Центрі малих планет (Гарвард), і присвоїли назву Святилівки, де закінчили школу й автор відкриття, і герою нашого нарису Іван Юхимович Проценко. Саме тому на мапі досягнень української науки вже з'явилася й ніколи не зникне ще одна, третя, Святилівка, де укорінене дитинство цієї непересічної особистості, відомого вченого, який ніколи не припиняв творчих пошуків і допоміг багатьом іншим долучитися до них, щоб згодом розпочати й свої власні.

Свій серед своїх

■ ЗОЛОТИЙ ІНТЕГРАЛ
(післямова)

ДЛЯ ТАЛАНОВИТИХ НЕМАЄ ПЕРЕШКОД

Анастасія Кисіль

Кожна людина обдарована. Кожна має талант. Але талант до таланту не приходиться. У когось він ще дремає, хтось його ретельно приховує, боячись осуду, критики й насмішок, а хтось, не дивлячись ні на що, демонструє його іншим.

«Золотий інтеграл» – саме те місце, де першокурсники СумДУ розкривають свою обдарованість і креативність. Цьо-

го разу перед ними постало завдання «відзняти» власний фільм, жанр якого обрала волею випадку, а саме жеребкуванням. Усе, що бачили глядачі під час виступів, – відточені номери, за якими – клопітка підготовка.

Сім факультетів, більше ніж сто першокурсників, два з половиною місяця підготовки й усе задля того, щоб довести, що вони гідні стати кращими.

Номінацій було досить багато, кожний факультет зміг отримати нагороду. ІФСК – сучасний танок (ансамбль), вільна хореографія (малі форми), авторський твір, конференс, режисюра; ЕЛІТ – художнє читання (монолог); ННІ права – бальний танок, пантоміма, естрадний вокал (соло); Медичний інститут – естрадний танок, естрадний вокал (ансамбль), гра на музичних інструментах (скрипка); ННІ БТ «УАБС» – кращий сценарій і краща актриса; ТеСЕТ – вільна хореографія, оригінальний жанр (акробатичний етюд), кращий актор. Головний приз – кубок «Золотого інтегралу» – отримали представники ННІ ФЕМ.

Ми поспілкувалися з переможцями «Золотого інтеграла 2018». Саме кризь призму ФЕМу змогли потрапити за лаштунки. Розповіла нам про «кухню» підготовки до конкурсу **Анастасія Кисіль** – студентський декан ННІ фінансів, економіки та менеджменту ім. Олега Балацького.

– Як відбирали учасників?

– Прийшло, здається, 30–40 претендентів. Когось ми хвалили, хтось розумів, що в нього щось не виходить, і сам відмовлявся. Наприклад, один хлопчина повинен був разом із дівчатами брати участь у номінації «Сучасний танок». У нього непогано виходило, але відмовився, сказав, що дівчатам краще танцювати без нього. Прийняв, на мій погляд, правильне рішення. Мужній учинок!

– Як з'явилась ідея для виступу?

– Ми не один раз збиралися, щоб обговорити всі подробиці. Звичайно, не обійшлося й без суперечок. У нас висіла біла дошка, яку щоразу заповнювали пропозиціями.

– Хто організатори вашого виступу?

– Просто активісти, люди, які вже кілька років ставлять номери. Творчі, креативні, вони прагнули долучитися до масштабного дійства, допомогти в підготовці до конкурсу.

– Чи сподобалися виступи інших факультетів?

– Припали до душі певні номери інших факультетів, але щоб повністю виступ – ні. Наприклад, чудові, на мій погляд, СТЕМи ТеСЕТу й ЕЛІТу.

– Хвилювалися?

– Ще й як. Останні два роки команди нашого факультету програвали. Тому весь час тривожили думки: невже знову щось не те, щось не так? Але, спостерігаючи за дійством, заспокоювалася: усе буде добре, виступають неперевершено!

– Які відчуття після перемоги?

– Досі не віриться. Узагалі нікому не вірилося. До мене хлопець ще два дні підходив і казав: «Кисіль, у нас кубок?!», а я йому відповідала: «Та-ак!» (сміється). Але були й певні недоліки. Наприклад, перед авторською піснею забули фразу сказати й загальна суть трішки загубилася. Один раз хлопець пішов зі сцени, а світло ще горіло. Тобто все було добре, а світло забули вимкнути.

– Що найбільше запам'яталося з репетицій?

– Зародження дружби. І досі «інтегральників» із деканату виставити не можемо. Сама на собі відчуваю, що стали однією сім'єю... «Золотий інтеграл» – не просто конкурс талантів, а зближення першокурсників, «посвята», кризь яку повинен пройти кожен. Завдяки шоу студенти об'єднувалися, знаходили друзів, нових фаворитів. Чекаємо наступного року, щоб до своєї родини запросити новачків та одержати величезну купу емоцій.

Своїми враженнями щодо перемоги поділилися й самі «золотоінтегральники».

Артур Лях: «На сцені відчував себе впевнено, адже знав, що мама дивиться трансляцію. Вона в мене така... і на відстані додає насаги. До виходу на сцену трохи хвилювався, але сімейна атмосфера ФЕМу заспокоювала. Важко висловити свої почуття після виступу. Не відразу зрозумів, що впорався із поставленим завданням. Одержавши масу задоволення, з нетерпінням чекав оголошення результатів. Після виходу Насті Гончарової на сцену разом із кубком серце

почало битися швидше. Коли почув з її вуст слово «бабуся», емоції переповнили. Я відразу зрозумів і повірив, що ми виграли. Незабутнє почуття!».

Вікторія Коваль: «Коли під час театральної постановки мікрофон не ввімкнувся, стало справді страшно, але я швидко взяла себе в руки й продовжила грати. Загалом не відбулося нічого такого, до чого ми не були готовими. Чесно кажучи, я не дуже переживала, допомагала підтримка наших організаторів і студентів. І досі хочеться повторити час, проведений разом, а також моменти впродовж виступу на сцені. Думаю, що в цілому ми справилися зі своїм завданням».

Вікторія Коваль

Анастасія Москаленко: «Насправді, я ніколи не одержувала таких емоцій, як на Інтегралі. Просто неймовірно! Спочатку було важкувато: брала участь у багатьох номінаціях і відвідувала репетиції без вихідних, не встигала поїсти, скасовувала всі плани, але це подобалося. І не лише мені. Готова була навіть недосипати, щоб долучитися до такого приємного божевільного робочого процесу. І коли ми отримали кубок, зрозуміла: заради такої миті варто жертвувати вечерею, сном, вільним і не дуже

Анастасія Москаленко

часом. Дуже хвилювалася. Усі хвилювалися. Кожний учасник вклав у загальну перемогу частинку душі, щось від свого образу, світобачення. Тому й одержали нереально крутий результат – перемогу в найулюбленішому конкурсі студентства СумДУ. СТЕМ дуже підняв настрій: я насолоджувалася, коли грала Жанну д'Арк; від вокалу в нас із Настею вогонь пристрасті з'явився в очах, але найбільше емоцій викликала моя пісня. Навіть не очікувала, що всім так сподобається. Коли ти виходиш на сцену, то зовсім усе по-іншому відчуваєш. Ніколи не забуду, як зал співав мою пісню після того, як виступ минув... Невже це не чудово?».

Дар'я ЛОБАНОК,
Марина КОЧМАК,
ЖТ-61

УЧИТИ Й УЧИТИСЯ

На сьогодні кафедра «Психології, політології та соціокультурних технологій» – ініціатор і виконавець кількох суспільно важливих проектів міжнародного й регіонального рівнів.

На ній готують фахівців за трьома актуальними спеціальностями: соціальна робота, психологія та менеджмент соціокультурних технологій. Основні акценти роблять на тісному поєднанні властивої університету фундаментальної підготовки з практикою, залученні студентів до діяльності різноманітних структур та організацій. Тому проектна діяльність – важ-

лива складова процесу підготовки, набуття необхідних компетентностей для майбутньої кар'єри випускників.

Кафедра щороку реалізує як наукові, так і освітні проекти. Один із таких – конкурс соціальних інновацій «Соціальний Оскар СумДУ». Завідувач кафедрою, доцент Н.Д. Світайло зазначає: «Цей проект визначальний для нас, тому що допомагає зрозуміти те середовище, у якому працюємо й для якого готуємо фахівців. Поєднуємо роботу над проектом (і не лише цим) із навчальним процесом, щоб студенти мали змогу познайомитися з майбутніми роботодавцями й реаліями професії».

Інший проект – «Дитячі свята у дворах сумських багатоповерхівок» – кафедра реалізує спільно з Центром громадських ініціатив «Інтелект Сумщини» за підтримки Сумської міської ради. Його мета – допомогти усвідомити значущість спілкування й зробити перші кроки на шляху до розбудови спільнот на рівні окремих багатоповерхівок, дворів, вулиць. «Усі ми живемо в місті, – пояснює менеджер проекту **Олена Купенко**, – в одному будинку, але не спілкуємося, не бачимо одні одних, не розуміємо цілісності нашого двору, не відчуваємо відповідальності за те, що тут відбувається. Таку ситуацію спостерігають наші діти, які потім виростають соці-

ально замкненими. Тому ми й вирішили спрямувати проект на дітей: залучати їх до цікавого спільного дозвілля, водночас інформуючи батьків про масштаби проблеми». Проект надзвичайно цікавий. Удалось залучити декілька дворів, реалізувати оригінальні задуми. І радує те, що він матиме продовження вже в ініціативах самих мешканців.

Ще один кафедральний проект – «Зростання спроможності місцевих ініціатив через мережування й технологізацію» – реалізують також спільно з Центром громадських ініціатив «Інтелект Сумщини» за підтримки Управління інформаційної діяльності та комунікацій із громадськістю Сумської ОДА. Це один з наших кроків до об'єднання зусиль громадських організацій для вирішення актуальних питань життя міста, регіону чи окремих ОТГ. Проект спрямований на створення мережі, визначення інструментів взаємодії громадськості й влади, а також розроблення та впровадження нових технологій вирішення низки питань, пов'язаних із соціальним забезпеченням осіб, які потрапили в складні життєві обставини.

Гендерний ресурсний центр при кафедрі втілює в життя проект «Створення безпечного й дружнього середовища в школах: планування та організація роботи з попередження насильства» (за підтримки Жіночого консорціуму України та Save the children International), спрямований на протидію поширенню насильства в школах області, формування гендерночутливого середовища, підвищення спроможності дітей і колективу протистояти насиллю. Мета проекту – навчити не лише самих школярів, а й педагогів бачити патогенні дії, що іноді не сприймають як насилля чи порушення прав.

Упродовж 2018 року кафедра реалізувала програму з відновлення миру й діалогу для внутрішньо переміщених жінок «Голос жінки має силу» (за фінансової підтримки

«Institut fur Auslandsbeziehungen»). Проект покликаний підвищити професіоналізм лідерів громадських організацій в он-лайн-правозахисті й блогерстві для запобігання конфліктів й уведення мирних переговорів. Загалом команда кафедри провела в області 2 тренінги з адвокаційних технік і блогерства, 10 блог-кафе з питань інтеграції жінок-ВПО в громаду й низку заходів із роз'яснення положень Резолюції ООН 1 325 «Мир. Жінки. Безпека» та майстер-класів з арт-терапії як засобу вирішення конфліктів. Громадські активісти й правозахисна організація-партнер – Регіональний центр із надання БВПД у Сумській області – у рамках проекту супроводжували 8 судових справ внутрішньо переміщених жінок, зокрема висвітлювали їх перебіг у блогах та ЗМІ.

Ще один важливий проект – «ВПО й приймаючі громади: розбудова толерантності через діалог». Його мета – надати учасникам знання та навички з інтеграції в громаду, планування майбутнього, працевлаштування, власного економічного розвитку й зміцнити ініціативні групи внутрішньо переміщених осіб, готових створити власні організації. Цільова група навчально-інформаційного проекту – ВПО Сумської області, які мають змогу виграти міні-грант з адвокації для ініціативних груп.

У новому 2019 році кафедра й далі працюватиме над покращанням механізмів реалізування проекту «Соціальний Оскар». «Прагнемо вдосконалити технологію його проведення, – ділиться планами Ніна Дмитрівна, – і, можливо, виділимо ще якусь номінацію. Наприклад, «Оскар-юніор». Також думаємо над розширенням кола експертів, які повинні бути не лише в обласному центрі та великих містах, а й у територіальних громадах».

Кафедра планує також організувати багато заходів соціокультурного спрямування. Зараз студенти як курсові проекти готують два масштабних напрямки: театр імпровазації для молодіжної, студентської аудиторії та фотовиставку, що популяризуватиме толерантне ставлення до міжнаціональних і міжрасових шлюбів.

Дослідницький проект, що перебуває на стадії оформлення документів, – «Дослідження робочої сили в працездатних територіях Сумської області» – фінансує Євросоюз через Мінрегіон. Його реалізація дасть можливість об'єднати зусилля як науковців кафедри, так і студентів – майбутніх професіоналів.

Усі зазначені проекти мають позитивний іміджевий, профорієнтаційний і соціальний ефекти для університету, а також допомагають розширити можливості практичної підготовки студентів кафедральних спеціальностей та підвищити кваліфікацію викладачів.

**Вікторія КОБЗАР,
Лариса БАБЕЛА, ЖТ-61.**

На фото: Голос жінки; Мережування; Дитячі свята.

НІКОЛИ НЕ ПОТРІБНО ОПУСКАТИ РУКИ

Дипломом Міжнародного дитячого й молодіжного фестивалю аудіовізуальних мистецтв «Кришталеві джерела» XXVII (м. Київ) нагороджена відеозамальовка «Той, хто йде до мети». Автор – **Альона Долгополова (ЖТ-51)**, оператор – випускник бакалаврату зі спеціальності «Журналістика» **Богдан Черняков**, редактор – третьокурсниця **Карина Хачатар'ян**. Студенти – постійні й активні учасники навчальної студії TV «11-й поверх» (керівник **Раїса Стоян**), що діє на кафедрі журналістики та філології. У замальовці йдеться про другокурсника Медінституту **Владислава Єфіменка**, який попри всі випробування йде до своєї мети, слідує своїм ідеалам. Привезити перемогу з «Кришталевих джерел» для наших журналістів стало вже доброю традицією. Створити відео допомогла ГО «Медіакомпас» (м. Суми).

На запитання редакції, чому героєм замальовки став саме цей студент, Альона Долгополова відповіла:

– Владислав, на мою думку, має якості, нечасто притаманні сучасній молоді. Вразили його наполегливість, воля в очах, особливо коли розповідав про медицину. Створюючи відео, прагнули показати майбутнього медика як особистість: він не просто мріє, а впевнено йде до своєї мети, незважаючи на ДЦП, хоча такий діагноз не може не ускладнювати життя. Його боротьба з такою вадою доводить, що ніколи не потрібно опускати руки, необхідно вірити у свої духовні сили. Відзнака журі цього престижного конкурсу свідчить, що нашій команді вдалося висвітлити серйозні проблеми, з якими може зіткнутися людина в житті, але, попри все, не здатися. Після спілкування з такими, як Владислав, цілеспрямованими, наполегливими, сильними духом завжди одержуєш багато позитиву, віри, сил і натхнення.

Переглянути відео можна за посиланням: <http://mediakompas.org/>.

За східним календарем незабаром Рік Жовтої Свинки. Вітання з майбутнього через **Валерію Коник (ТК-71)**.

■ ДУАЛЬНА ОСВІТА

Термін «дуальна система» з'явився в педагогіці в середині 60-х років ХХ століття як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальність передбачає взаємодію освітньої й виробничої сфер, тобто коли навчальний процес доповнений практикою на реальному робочому місці, а виконання професійних обов'язків підтримує заклад вищої освіти. СумДУ як прогресивний ЗВО сприяє розвитку дуальної освіти, тому серед студентів багато тих, хто успішно поєднує роботу й навчання. Як знаходити баланс і в чому переваги такого поєднання, далі в коментарях студентів.

Крупська Валерія, ІФСК, 5-й курс:

НАВЧАТИСЯ ТА ПРАЦЮВАТИ ОДНОЧАСНО? ЧИ МОЖНА? ЧИ ПОТРІБНО?

— Гармонійно поєднувати роботу з навчанням і залишати час на себе мені допомагає власне планування. Пишу свої плани на тиждень. Такий ритм життя — це насамперед розвиток. Робота допомагає пізнати свій фах ізсередини.

Костюк Олександр, ЕЛІТ, 2-й курс:

— Тайм-менеджмент — наше все, тому планую кожну годину на день. Завдяки цьому встигаю працювати. Переваг у такому поєднанні багато: по-перше, фінансова сторона; по-друге, унікальні навички, тому що я працюю за суміжною спеціальністю з моїм навчанням.

Цюкало Ірина, ІФСК, 2-й курс:

— Поєднувати роботу з навчанням мені легко, адже працюю флористом

Катерина КОВАЛЕНКО, РК-51

із 17:00. Недоліки лише в тому, що пізно приїжджаю додому й мушу вчити пари. Але іноді в мене виходить все виконати на роботі. Працювати та навчатися для мене добре тим, що я кожного

дня маю змогу спілкуватися з різними людьми. Оскільки я майбутній психолог, це допоможе мені в омріяній професії. А ще, якщо раптом я не знайду роботи за спеціальністю, у мене є варіант і надалі працювати з квітами, тому що мені це дуже подобається.

Вакула Аліна, ІФСК, 3-й курс:

— Якщо робота комфортна й кайфова, сам Усесвіт допомагає. Добре, коли є багато розуміння зі сторони викладачів, одногрупників. Робота допомагає засвоїти принципи, яких нас навчають на парах. Стає цікаво працювати саме через призму навчання.

Шоломія Єлизавета, ЕЛІТ, 2-й курс:

Здебільшого в мене багато завдань, але мало часу. Завжди маю поруч свій смартфон з установленим додатком для планування часу. У ньому пишу список справ і щодня переглядаю, які завдання сьогодні повинна вирішити. Якщо раціонально та креативно підійти до цього питання, то часу вистачатиме й на навчання, і на професійну діяльність, і на близьких людей, і на відпочинок. Ті, хто шукають роботу або вже працюють, мають різну мету. Хтось не хоче просити грошей у батьків, хтось прагне купити новий телефон, а хтось уже знайшов спосіб фахово самореалізуватися, тому й обіймає ту чи іншу посаду. Особисто я ще не знайшла сво-

го покликання та дуже боюся втратити дорожчий час, тому пробую свої сили в різних сферах. На щастя, наш університет підтримує студентські ініціативи й дає можливість поєднувати навчання з роботою.

Пузик Карина, ЕЛІТ, 2-й курс:

— У нас є дні самопідготовки й вихідні, у цей час можна працювати без проблем. У мене друга зміна, тому легко встигаю виконувати посадові обов'язки в першій половині дня. Перевага роботи й навчання в тому, що, коли немає стипендії (як у мене), можна самостійно заробляти собі на життя. А якщо вона є, додатковий заробіток ніколи не завадить.

Спілкувалася Юлія ЖОВТОНІЖКО, фахівець Центру медіакомунікацій і рекламної діяльності СумДУ

■ СОЦІУМ. ЗВОРОТНІЙ БІК

НЕ ВАРТО ПЛУТАТИ БОУЛІНГ ІЗ БУЛЛІНГОМ

Коли заходить мова про соціальні загрози ХХІ століття, обов'язково згадують таке явище в молодіжному середовищі, як булінг. Слово подібне до булінг, але якщо останній — спортивна гра, то булінг (від англ. bully — хуліган, бешкетник, гвалтівник), за визначенням науковців, — психологічний тероризм, побиття, цькування однієї людини іншою або іншими. Дії менш радикальні (непрестойні жарти, плітки, образи) називають моббінгом.

Дуже часто в нашому житті виникають різні проблеми, непорозуміння з іншими людьми. Здебільшого це відбувається в період самоідентифікування й становлення індивідуальності. Особливо від таких неприємностей потерпають школярі та студенти. «У свідомості певних громадян насильницька модель поведінки стає найбільш привабливою, тому що вона, на їх думку, найбільш ефективна. Вони бачать, що таким чином досягають результатів політики, рейдери, люди на вулицях», — пояснює директор Українського інституту дослідження екстремізму Олег Зарубінський.

Добре, якщо конфлікт можна вирішити швидко й без значних наслідків, але трапляються випадки, коли непорозуміння, що виникають інколи на пустому місці, завершуються значним фізичним і психічним травмуванням жертв. Такі конфлікти насамперед пов'язані з булінгом.

Тож що ж таке булінг? Булінг, якщо казати просто, — регулярне приниження жертви агресором. Зазвичай агресорів більше ніж один, що значно підвищує психологічний тиск на жертву. Поширені не лише погрози, а й вимагання грошей, публічні розправи. Проблема зовсім не нова, існує впродовж усієї історії людства, але, як бачимо, й досі

не вирішена. За цього річними даними ЮНІСЕФ, із проявами булінгу стикалися 89 % українських школярів.

Агресія притаманна людині ще з дитинства: батьки повинні виховувати дитину дуже ретельно, але й так зрозуміло, що такий сценарій більш утопічний, ніж реальний. У слабхарактерних батьків росте агресивна малеча, якій бракує уваги та піклування. У період формування особистості діти схожі на губки: поглинають у себе всю інформацію, що можуть одержати, і відповідно до неї формують самооцінку, пріоритети, пот-

реби, цінності. Тобто якщо дитина регулярно бачить домашні конфлікти й інші прояви гніву, збільшується ризик того, що вона стане справжнім тираном. Саме тому дитячу агресію батькам потрібно «лікувати» (не криками, покараннями та побоями, а підтримкою й увагою) навіть тоді, коли вона не помітна.

У що ж може перерости невміння контролювати гнів? Дитина (чи підліток) передусім шукає однодумців. Об'єднавшись, вони можуть завдати невірної шкоди у своїй соціальній біосфері. Дуже часто такі групи знаходять морально й фізично слабшого та починають його цькувати. У дитячому віці це можуть бути банальні образи й кривляння, а ось у підлітків починає проявлятися максималізм, потреба в самореалізації. Мабуть, багатьом доводилося бачити фільми, у яких групи підлітків цькують дитину, що інколи переростає

в системні наджорсткі знущання. Булінг зазвичай триває до переможного фіналу, тобто поки агресорам не набридне чи жертва не буде морально розплющеною. На жаль, на сьогодні в Україні таке явище досить поширене. За статистикою, збільшується кількість неблагополучних сімей, у яких про малечу майже або взагалі не піклуються.

Булінг устиг породити багато субкультур, свідомо налаштованих на знущання над тими, хто не хоче жити «за правилами». Від попередніх поколінь дійшов до нас популярний вислів: на уроках навчають науці, а на перервах — життя. Такі субкультури об'єднувалися в цілі товариства, і тоді в дітей, які не підтримували їх ідеї, з'являлися проблеми. Через значну кількість прихильників цих субкультур цькування ставало більш жорстоким.

Психологи підтверджують, що жертв подібних «конфліктів» здебільшого булінгують дуже довго, навіть після закінчення школи вони не в цілковитій безпеці. І якщо раніше цькування траплялося лише фізичним, то з появою Інтернету набуло значного поширення й у цій глобальній мережі. Для багатьох завдати моральної шкоди незнайомцеві в Інтернеті — хобі. Таких агресорів називають «тролями». Єдина їх мета — вивести людину з рівноваги. Дитина може стати жертвою «тролів» чи сама поповнити їх ряди. Деякі з них навіть залякують і погрожують, тому дітям, зокрема й школярам молодших класів, небезпечно залишатися он-лайн без нагляду дорослих.

Популярність булінгу в Україні призводить до сумних наслідків. Відповідно до вітчизняних даних, зокрема Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, щороку в Україні 50–60 хлопчиків і близько 20 дівчаток віком до 12 років накладають на себе руки. Діти з психологічними травмами внаслідок булінгу часто впадають у депресію, стороняться людей, за-

микаються в собі. Якщо батьки не цікавляться проблемами дитини, це може спричинити найстрашнішу трагедію — самогубство. Саме тому булінг потрібно викорінювати якомога ретельніше й швидше, щоб уникнути збільшення кількості жертв.

Як боротися з булінгом? Насамперед це завдання батьків. Саме від їх виховання залежить доля майбутніх поколінь. Не можна тотально тиснути на дитину, але й розпещувати також не варто. Потрібно контролювати, чим цікавляться неповнолітні, пояснювати їм, що не можна дивитися й чому. Якщо батьки почнуть уважніше й емпатичніше ставитися до дітей, кількість агресивних підлітків істотно зменшиться.

Перші прояви агресії простежуються в школі чи на вулиці. Так, складно весь час спостерігати за дитиною, але не варто забувати про можливість її потрапляння в «погані» компанії. Корисно цікавитися в неї про нових друзів, як вона провела день. У школі необхідно ретельніше відслідковувати поведінку на перервах, під час уроків, у класі. Якщо виникли конфлікти, потрібно їх вирішувати, але вирішувати до кінця, за потреби інформуючи батьків, учителів тощо. Навчити дітей відстоювати себе правильно, не боятися осуду особливо важливо. Для цього потрібно пояснювати про шкоду конфліктів, проводити різноманітні заходи для покращання взаєморозуміння.

Також не варто забувати про інтернет-булінг. Доцільно обмежити сайти й ресурси, на яких дитина може «нахапатися» поганого: в Інтернеті такого надто багато.

Узагальнюючи вищезазначені факти, основна причина проблеми — недостатньо якісний виховний процес. Батьки переважно дуже зайняті роботою чи іншими справами, а психоемоційне самопочуття, страхи й життєві відкриття дитини повинні бути на першому місці. Без розуміння цього неможливо побороти булінг. Є думка, що в студентському середовищі останній значно менше проявляється. Стану студентом (обов'язково СумДУ) — пересвідчуся.

Михайло ОТИЧ, дев'ятикласник, Школа журналістики СумДУ

■ МИТЕЦЬКІ ПЕРЕХРЕСТЯ

— О тже, — Юля пересіла за сусідню парту, — на Новий рік у мене?

— А твої проти не будуть? — Віка відпила кави.

— Ні, що ти! Вони ж раді вам завжди.

— Слухай, Юлю, — Маша відірвалася від телефону, — може спростиш нам життя та скажеш, що тобі подарувати?

— Е-ні, так нецікаво, — розсміялася дівчина, — умикайте фантазію. А взагалі нічого не потрібно, подарунком буде, якщо ви просто прийдете.

— Отакої, — зітхнув Дмитро. — Ну, не хочеш добро людям зробити, то й не треба!

Юля, Віка, Марія й Дмитро — дружок-решники. Хоча й кажуть, що знання за плечима не носити, а вони носили: і за плечима, і в руках сумки та рюкзаки з книж-

ками й конспектами. Перший курс виявився складним: нове оточення, нові люди, ніхто нікого не знає, один одному не допомагають. Потім атмосфера потеплішала, стала більш дружньою. Закон джунглів «кожен сам за себе» відійшов на другий план, а його місце зайняв інший, а саме «один за всіх і всі за одного». Неписане правило, за яким стала жити група: допомагати, підтримувати, прикривати. Поступово вчорашні перелякані першокурсники стали впевненішими, познайомилися друзів. Так сформувалася і Юліна компанія. Разом робили домашні завдання, ходили в кав'ярні, жартували та сміялися.

Заняття закінчилися. Юля йшла додому вимощеними плиткою університетськими алеями. Повільно падав сніг. У душі оселилося передчуття Різдва й Нового року, ялинки вбрані, а на вітринах крамниць миготять гірлянди. Потрібно виконувати домашні завдання... А як не хочеться! Настрій уже зовсім святковий. Нічого, конспекти почекають. Прийшовши додому, дівчина розклала на столі тканини, мереживо й бісер.

Рукоділья. Це окремий світ, відкритий для тих, хто проводить вечори під лампою, роблячи стібки, зав'язуючи стрічки або пришиваючи намистинки. Юля одного разу з подивом зрозуміла, що митцями є ті, хто створює мрію руками, ніби чарівні феї з казки, які красиві думки можуть перетворити на так само красиві речі. Проте, звісно, не все так просто. Потрібно багато часу, багато сил, зрештою, багато матеріалів. А головне — уміти терпляче сприймати зламані голки, поколоті пальці, невдалі шви, зіпсовані вироби. Для Юлі ляльки й іграшки стали захопленням,

машнім світлом і здавалася маяком на березі замерзлого Псла. Укрився снігом парк Ліщинських, у білій, наче хутовій, шапці стояла старовинна альтанка. Особливо любила Юля давню Петропавлівську вулицю, на якій кожна будівля дихає старовиною: маленькі арки з кованими воротами, округлі вікна, невеличкі балкончики, засніжені ліхтарі. Аристократичної витонченості додавали їй Академія банківської справи, філармонія та схожа на палац садиба. Юля вийшла на зупинці й попрямувала до крамниці.

Над дверима стрепенувся дзвіночок, срібним звуком оповіщаючи продавчиню, що хтось увійшов.

— Кіро, доброго дня...

Струнка жіночка підняла очі:

— О, Юлю, доброго, — підвелася із-за прилавка, — прохось. Чим зараз займаєшся?

Дівчина підійшла ближче, помітивши на столику за прилавком недошитого ведмедика: Кіра працює над черговим витвором мистецтва.

ЛЯЛЬКАРКА

але не професією. Коли до дівчини зверталися на «Ви», то жартувала:

— Будете так мене називати, коли ляльками перестану гратися!

А подумки раділа, що завдяки своєму захопленню може ще довго залишатися у світі вродливих принцес і чарівних фей, про який дорослі, на жаль, із часом забувають.

Дівчина дістала з шафи одну з незакінчених робіт — лялечку з довгим темним волоссям і в довгій білій сорочці (Юля називала її нижньою сукнею, а ось за верхню саме збиралася взятися). Ким буде чорноволоса панна? Може, дружиною багатого шляхтича або відомою акторкою? А може, звичайною міщанкою? Юля підійшла до вікна, за яким уже темніло вечірнє небо й золотавилися вогники вуличних ліхтарів. Із кондитерської крамниці навпроти вийшла мама з дитиною. Точно, лялька буде шоколадницею, як на відомій картині! Тепер вона розуміла, які тканини дібрати, який фасон пасуватиме, які потрібні прикраси...

— То що, колеги, є пропозиції? — Віка опустилася в крісло.

— Не знаю, я не спеціаліст у подарунках, — Дмитро зробив ковток духмяного чаю.

Вони сиділи вдома в Маші й гадали, що б такого гарного подарувати своїй подрузі на Новий рік.

— Записну книжку?

— Я їй на день народження дарувала.

— Рамку для фотографії? Чашку?

— Уже було.

— Светр?

— Ми без неї не виберемо. Можемо з розміром не вгадати, фасоном, кольором. Дмитро сміявся з дівчачих балачок і присьорбував чай.

— Може, квітку в горщику? — хлопець поглянув на дівчат.

— Вона їх так любить, як ти... — Маша замовкла, намагаючись щось вигадати, — як ти ляльок!

Запала тиша. Кожен зосереджено щось думав. Вікин погляд блукав десь за синіючим вікном:

— Ляльок, кажеш? — замислено протягнула вона. — Хм... Непогана ідея...

Пари того дня пролетіли швидко. Попрощавшись із друзями, Юля сіла в маршрутку. Місто біліло після вчорашньої заметілі. Здалеку виднівся засніжений собор на Сотні. Дзвіниця сяяла теплим до-

— Я ось принесла вам нову «партію товару», — дівчина дістала з сумочки вишукану мініатюрну пані.

Шоколадниця вийшла напрочуд гарною. Обличчя з вишитими очима й вустами обрамляли пасма темного волосся, що покривав прикрашений білими рюшами очіпок. Оксамитовий корсаж гірчичного кольору сидів дуже гарно, а в складках довгої сірої спідниці ховалася дерев'яна підставка. Біла мереживна вишивка на фартусі виглядала ще виразнішою на тлі темної спідниці.

— Гарна, — усміхнулася Кіра.

— Дякую, — відповіла усмішкою Юля, згадуючи бабусині слова, коли та дізналася, що онука ще одну ляльку понесе в крамницю:

— Знову? Їх же ніхто не купує. Грошей у людей немає на таке. Будуть на полиці пилом припадати.

— То нехай краще в крамниці пилом припадають, ніж у нас у шафі. Там їх принаймні люди бачать, — відповіла тоді дівчина.

Вони крокували бруківчатою вулицею, прямуючи до вже третьої крамниці рукоділья. Скільки ж усього в тих крамницях! Очі розбігаються! Витончені листівки, паперові троянди, святкові чайні будиночки, дерев'яні метелики. Ляльки — це окрема тема.

— Дивись, яка! Кумедна, — Маша кивнула на ляльку на полиці.

— Ні-і-і! У неї очі на лобі, не при своєму розумі трохи. Може ось ту?

— Вона пришелепкувата якась, ніби мішком по голові бахнули.

— А ця?

— А в неї носа немає.

— То так потрібно.

— Що потрібно? Щоб носа не було? Маячня якась, — Дмитро махнув рукою.

Маша кинула на нього швидкий погляд:

— Теж мені, знавець ляльок знайшовся!

— А я відразу говорив, що в подарунках, тим паче в дівчачих, тим паче в ляльках не розбираюся! Ми вже дві години ходимо. Може на сьогодні досить?

— Правда! Пошукаємо ще завтра, — погодилася Маша.

За друзями зачинилися двері чергової крамниці.

— Ну, я б так не поспішала, — промовила Віка, дивлячись на невеличку вітрину навпроти, де на жовтому тлі вимальовувалися обриси всіляких ляльок і ведмедиків. — Погляньте, — дівчина обернулася до друзів, — он та. Що скажете?

— Гарна, — погодилася Марія.

Усі троє попрямували до сходів крамниці.

31 грудня зранку всіх захопили передсвяткові клопоти, а в Юлі вдома пролунав один зовсім неочікуваний дзвінок — від Кіри. Продавчиня повідомила, що купили шоколадницю й можна прийти за грошима.

— Ось і подарунок на Новий рік, — раділа майстриня.

Нарешті стіл був накритий, кімната прикрашена, гірлянда сяяла, як сяяла і Юля, зустрічаючи гостей. Падав лапятий сніг, а в затишній вітальні не вщухали веселощі й жарти.

— А ну ж давайте подивимося, що кому Дід Мороз подарував!

На підлогу посипався яскравий пакувальний папір.

— О, блокнот!

— Білет на концерт!

— Кулон!

Дійшла черга Юліного подарунка. Дівчина обережно приборала бант, відкрила пакунок і відгорнула шелесткий папір. У Юлі перехопило подих, і вона завмерла, не знаючи, що сказати. Лесть не розсміялася: буває ж таке! — у пакунку лежала лялька в гірчичному корсажі, сірій спідниці й білому мереживному фартусі...

— Дякую, — дівчина нарешті підвела очі від пакунку, — це надзвичайна лялька! І як ви так угадали? Саме те, що мені подобається! Люблю вас, мої найкращі!

МЕДІАБЕЗПЕКА

СВЯТА НЕ ПРИВІД ЗАБУВАТИ
ПРО БЕЗПЕКУ

У попередніх номерах «Резонансу» ми говорили, як захиститися від дезінформації, нав'язування поглядів, тобто маніпуляції в медіаконтенті. Тепер приділимо увагу формі.

Колись в Україні святкування не обходилися без колективних співів, а сьогодні зазвичай умикають гучну тан-

цювальну музику. Цікаве запитання: якщо за буденних умов гучна музика часто спричиняє в людини швидку втоми, головний біль, то чому її вмикають на повну під час гулянь? Який намір?

Звісно, розглядати вплив музики ізолювано від інших факторів неправильно. Середовище, психіка також мають значення. Водночас сама музика – складне явище: поєднання тембру, темпу, ритму дають унікальний ефект. Тому наукові результати, зазначені далі, варто сприймати як завжди критично: дуже важко в подібних дослідженнях урахувати всі фактори. Але знати, як може впливати на нас гучна музика, не зайве.

Експеримент Міри Штаум і Меліси Бротонс у 2001 р. показав, що для відпочинку навіть молоді люди незалежно від статі обирають відносно тиху музику – 60–70 дБ. Такий рівень шуму приблизно відповідає гучності повсякденного людського мовлення (для порівняння: шум лісу – 10–24 дБ, плач дитини – близько 80 дБ). Якщо так, то народні гуляння не пов'язані з розслабленням. Принаймні гучна швидка музика не дає цього ефекту. Закономірно, що людина після такого «відпочинку» почуватиметься виснаженою й «розбитою», навіть якщо не зловживала алкоголем.

До речі, про зловживання. Гучна музика підсилює дію певних наркотичних речовин. Наприклад, Дженіфер Мортон, Міріам Хікі й Лора Дін у 2001 р. провели експерименти на мишах і виявили, що метамфетамін сильніше діяв на мишей, яких поміщали в умови постійного шуму (як у нічному клубі), ніж на тих, які споживали препарат у тиші. Тому можна говорити, що така музика допомагає «відірватися від реальності», але аж ніяк не відпочити.

В іншому експерименті Ніколас Генген, Селін Джекоб, Гелен ле Гуелек й ін. у 2008 р. вивчали залежність між різними характеристиками музики, що грала в барі, та поведінкою людей, які споживали алкоголь. Виявилось, що чим гучніша музика, тим більше спиртного випивають, але за менший час. Якщо справді так, можна припустити, що гучна музика допомагає барам збільшувати продажі алкоголю й потік клієнтів.

Загалом багато наукових досліджень присвячені маркетинговому ефекту му-

чають значно більше грошей на їжу та напої.

Корисний висновок для господаря вечірки: щоб гості пішли швидше, умикайте «рокову» музику. Але серйозно. Якщо гучні гуляння насправді не допомагають нам розслабитися й відпочити, який у них сенс? Одна з популярних відповідей – відволіктися. Мовляв, замучили проблеми, турботи, напруга й потрібно «перемкнутися».

Експерименти із застосування музики в педіатричній дантистській практиці Дженіфер Айткін, Стефана Вілсона, Деніела Коурі, Амр Мурсі, проведені із залученням дітей 4–6 років у 2002 р., показали, що ні повільна, ні швидка музика не допомагає відволікти дошкільнят від болю й страху, хоча в цілому дітям подобалося, коли грала якась мелодія. Тому припускаємо, що й дорослих музикою можна хіба трохи розважити, але не відволікти від реальних проблем і загроз.

Водночас гучна музика допомагає «вимкнути» раціональне мислення, що довели, наприклад, дослідження Віль-

яма Томсона, Глен Шелленберг та Адріани Летнік у 2011 р. Науковці вивчали, як впливає фонова музика на розуміння тексту читачем. Піддослідні читали під супровід музики різного темпу, а потім ще раз робили це в тиші. Висновок: швидка гучна музика істотно перешкоджає розумінню тексту. Тобто нам дійсно стає важко за таких

джерела немає взагалі, то й об'єктивність фактів у повідомленні необхідно брати під сумнів.

Іноді нас уводить в оману навіть не сама інформація, а її неправильне подання чи сприйняття. Тому, дізнавшись про новину, потрібно задуматися: це факт чи коментар, тобто судження автора матеріалу стосовно факту, що викривлює його суб'єктивністю.

Усебічно розвинутою людиною маніпулювати складніше, тому не варто нехтувати порадою постійно навчатися вчитися, зокрема й основам медіаосвіти. Адже той, хто знає, що таке фейк, симуляр чи «джинса», з більшою ймовірністю їх помітить і не дасть замилити собі очі. Звісно, будь-які настанови й поради не гарантують, що відразу розпізнаєте помилки або замовні матеріали в пресі чи соціальних мережах... Але, сподіваюся, вони допоможуть вам залишатися свідомими, розсудливими, критично мислячими людьми.

Ксенія МОГИЛЬНА,
дев'ятикласниця,
Школа журналістики СумДУ

НАВЧАТИСЯ ВЧИТИСЯ

Інформація оточує нас щодня. Усе, що ми чуємо, бачимо, відчуваємо формує нашу особистість, наш світогляд. Тому виникає потреба фільтрувати інформацію, перевіряти її на достовірність. Проте в сучасному світі непросто розглядати межі між правдою (зазвичай гіркою) і солодким фейком. Вона майже непомітна. Що ж робити?

Фахівці дають слушні поради. Хоча вони багатьом із нас і здаються знайомими, банальними, але дослухаємося до них не всі й не завжди. А даремно. Ось, наприклад, порада сумніватися в усьому. Висловив її ще три століття тому відомий філософ Рене Декарт, а зі збільшенням кількості інформації зростала й актуальність поради. Ні в якому разі не можна вважати інформацію правдивою, якщо вона ретельно не перевірена, не проана-

вали «джинси» (замовних матеріалів) або симулярів (копій без оригіналів, тобто повідомлень про події, яких узагалі не було). Якщо посилав на

НОВИЙ РІК ПО-СТУДЕНТСЬКИ

Передноворічні турботи одні з найприємніших. Приносять безліч запитань: як святкувати, що дарувати, яким прикметам вірити, як прикрасити будинок і зробити цю останню й водночас першу ніч особливою?

Відповідають студенти СумДУ.

ЕЛІТ

1. Святкування якого Нового року запам'яталося найбільше?

Наталія Осіння, МІ, МЦ.м-706:

«Для мене був особливим прихід року, що незабаром закінчиться й стане історією. Зустрічала його разом із найріднішими людьми, одержала безліч позитивних емоцій. Сподіваюся, цьогорічне святкування буде не менш радісним або ще кращим.»

Денис Чугай, ННІ ФЕМ імені О.Балацького, М-81: «Тоді мені було 8 років. Рідня зібралася в будинку дідуся й бабусі. Усі веселилися, одягали спеціальне вбрання ведмедів, зайчиків і вовків, раділи гостинцям від Діда Мороза.»

2. Який найоригінальніший подарунок отримували або дарували на Новий рік?

Владислав Москаленко, ННІ права, Ю-51: «Найбільш креативним був сюрприз на Новий 2007-й рік. Батьки влаштували мені справжній квест не лише у власному, а й у будинках моїх дідуся і бабусь. Тому отримав аж 3 подарунки та багато загадок.»

3. Яку ялинку оберете й чому?

ІФСК

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61:

«У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

4. Яка страва для Вас – символ Нового року?

Владислав Москаленко, ННІ права, Ю-51: «Мамин торт. Не пам'ятаю його точної назви (здається, «Айзберг»), але готує вона його кожного Нового Року.»

5. Чи вірите в магію кольорів, що потрібно використовувати на Новий рік?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «Переконана, що кожна барва щось означає. Якщо колір року – зелений, а ти його не любиш, не потрібно через силу оточувати себе ним. Варто вірити в те, у що віриш.»

6. Що більше надихає: підготовка, новорічна атмосфера чи саме свято?

Іван Чеботар, ЕЛІТ, ЕТ-71: «Дуже подобається атмосфера, коли всі починають купувати ялинки, прикраси, продукти. Скрізь з'являються новорічні іграшки, у магазинах грають відповідні колоритні мелодії.»

Денис Чугай: «Підготовка. Особливо те, як прикрашають місто, кварти-

МІ

7. Намагалися колись «почати в Новому році життя з чистого аркуша»?

Наталія Осіння: «Так, але не виходило, тому що минуле давало про себе знати.»

Єгор Ганжа: «Так, і це працює, проте краще виходить після святкування дня народження.»

8. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

ри, купують подарунки, їдять мандарини, дивляться «Сам удома» та чекають дива.»

ТеСЕТ

9. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

10. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

11. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

12. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

13. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

14. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

15. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

16. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

17. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

18. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

19. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

20. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

21. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

22. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

23. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

24. Як ви святкували Новий рік у дитинстві?

Дар'я Данілова, ІФСК, ПЛ-61: «У нас із сестрою в дитинстві було двоповерхове ліжко. Пам'ятаю, як мама на Новий рік подарувала іграшкові телефони, з'єднані дротами, і можна було телефонувати з поверху на поверх. Нашій радості тоді не було меж.»

«РЕЗОНАНС»
газета Сумського державного університету
«REZONANCE»
Sumy State University Press

Реєстраційне свідоцтво СМ №020
Перший номер газети вийшов у світ 29.10.1991.

Обсяг – 2 друковані аркуші,
приведені до 8 полос формату А-3.
Віддруковано: ПМКФ «МакДен»,
м. Суми, вул. Тополянська, 16.
Адреса редакції:
м.Суми, вул.Римського-Корсакова, 2,
корпус «Г», кімнати: 1107, 1110.
Телефони: 68-78-50; 33-02-25.

Шеф-редактор **Олена Ткаченко**
Редактор **Василь Чубур**
Коректор **Олена Федя**
Відділ інформаційно-редакційної діяльності
Більше новин на сайті sumdu.edu.ua
Електронний архів газети
<http://sumdu.edu.ua/rezonans>

Автори фото:
Людмила Дудченко,
Сергій Малюк,
Антон Щебетенко